

M. BALÁZS ÁGNES

KIK KÉPVISELIK A NEMZETISÉGEKET A PARLAMENTBEN?*

NEMZETISÉGI ÜGYEK ÉS KÉPVISELET AZ ORSZÁGGYŰLÉSSEN - A SZÓSZÓLÓKON TÚL

Magyarországon 2014-től biztosított a nemzetiségek speciális parlamenti képviselete. Mára a szakirodalomban – ahogyan azt a szakirodalmi áttekintésnél látni fogjuk – széles körben vizsgált a nemzetiségi szószólók és nemzetiségi képviselő tevékenysége. A vonatkozó tudományos munkák azonban a nemzetiségi szószólók és képviselő tevékenységének vizsgálatán rendszerint nem lépnek túl, vagy ha igen, akkor egy fontos elemet – a nemzetiségi ügyekben felszólalók és a többi, nem nemzetiségi listáról megválasztott képviselő esetleges nemzetiségi háttérét nem vizsgálják. Jelen tanulmány fő célja ezen többletlépés megtétele, és annak vizsgálata, hogy a 2014 és 2022 közötti két ciklusban a nem nemzetiségi listáról megválasztott, ám (potenciálisan) nemzetiségi háttérrel rendelkező képviselők milyen tevékenységet végeztek a parlamentben, és mennyiben szólaltak fel nemzetiségi ügyekben. Vizsgálódásunk a következő két kutatási kérdés megválaszolására terjed ki:

Q1: A nem nemzetiségi listáról megválasztott (potenciálisan) nemzetiségi háttérű képviselők felszólalásaiban megjelennek-e a nemzetiségi ügyek?

Q2: Miben különbözik a nem nemzetiségi listáról megválasztott (potenciálisan) nemzetiségi háttérű képviselők tevékenysége a nemzetiségi szószólók és a nemzetiségi képviselő tevékenységétől?

Mindehhez elsőként szükség van a kisebbségek képviseletére vonatkozó eddigi szakirodalom rövid áttekintésére.

Szakirodalmi háttér és elméleti keret

A nemzetiségek képviselete

A nemzetközi szakirodalomban gyakran vizsgált kérdés az, hogy egy adott csoport társadalomban elfoglalt arányának megfelelő számszerű jelenléte (leíró képviselete) egy testületben szükséges-e ahhoz, hogy érdekei megjelenjen-

* A tanulmány a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) 143523. számú, *A kisebbségek parlamenti képviselete nemzetközi összehasonlításban: deskriptív vagy szubsztantív képviselet?* című projektje keretében készült.

nek a döntéshozatal során, hogy megvalósuljon a szubsztantív képvisellete.¹ Ahhoz, hogy ezt a magyarországi nemzetiségek esetében alaposabban megvizsgáljuk, az eddig született szakirodalom vizsgálódásainál tovább kell lép-nünk.

A magyarországi nemzetiségek képvisellete kérdését elméleti síkon már a rendszerváltástól kezdve sokan vizsgálták,² és téma a jogi szakirodalomban megújuló népszerűségnek örvendett akkor, amikor a 2011. évi választójogi törvény megteremtette a nemzetiségek számára a kedvezményes országgyűlési képviselést és a nemzetiségi képviselő vagy szószóló útján az Országgyűlés munkájában való részvétel lehetőségét. Egyesek ismét áttekintették történeti visszatekintésben a nemzetiségek parlamenti képviselétére vonatkozó igény rendszerváltástól kezdődő alakulását.³ Számos, különféle szemszögű alkotmányjogi elemzés is született. Móré Sándor hamar, már 2015-ben elemezte a kisebbségek országgyűlési képviselétét, kitérve annak a kérdésére is, hogy mulasztásos alkotmányértés volt-e az, hogy korábban nem volt biztosított a kisebbségek speciális parlamenti képvisellete.⁴ Elemezték a kérdést a nemzetiségek jogi státuszát, a nemzetiségekre vonatkozó választójogi szabályozást vizsgálva, kitérve a mandátumszerzési esélyeikre, a képvisel

¹ VÁRNAGY Réka – ILONZSKI Gabriella: Üvegplafonok. Pártok lent és fent, *Politikatudományi Szemle*, 2012/4. szám, 7–28. p., 9. p.

² DOBOS Balázs: *A kisebbség joga. Kisebbségi törvénykezés Magyarországon (1988–2006)*, Argumentum – MTA Kisebbségkutató Intézet, 2011, 168–170. p.; KÁLLAI Ernő: A nemzetiségi jogok helyzete Magyarországon a jogszabályváltozások tükrében, In: STIPTA István (szerk.): *Collegium Doctorum Konferencia: Miskolc, 2012. április 19.*, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2012, 6–7. p., <<http://www.uni-miskolc.hu/~wwwdeak/Collegium%20Doctorum%20Publikaciok/K%e1llai%20Ern%f5%20.pdf>> (letöltve: 2022. 06. 29.); MAJTÉNYI Balázs: A kisebbségek preferenciális képvisellete, autonómiája a magyar alkotmányban, In: KÁNTOR Zoltán – MAJTÉNYI Balázs – SZARKA László – TÓTH Norbert – VIZI Balázs (szerk.): *Etnopolitikai modellek a gyakorlatban, Tér és terep*, Gondolat, Budapest, 2009, 156–159. p.; MAJTÉNYI Balázs: *Félreértett jogosultságok. Bizonytalan helyzetű alapjogok Magyarországon*, Föld-rész könyvek, Sorozatszerk.: MAJTÉNYI Balázs – PAP András László, L'Harmattan, Budapest, 2010, 92–94. p.; PAP András László: *Identitás és reprezentáció. Az etnikai hovatartozás meghatározásától a politikai képviselétig*, MTA Kisebbségkutató Intézet – Gondolat Kiadó, Budapest, 2007, 233–245. p.

³ KUKORELLI István: A nemzetiségek jogállása a rendszerváltozás éveiben – kísérletek országgyűlési képviselétük szabályozására, *Parlamenti Szemle*, 2018/1. szám, 5–25. p.; MÓRÉ Sándor: A nemzetiségi parlamenti képviselést szabályozásának történeti áttekintése, In: BIRHER Nándor – MISKOLCZI-BODNÁR Péter – NAGY Péter – TÓTH J. Zoltán (szerk.): *Studia In Honorem István Stipta 70*, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2022, 337–344. p.; PACH János: Az országgyűlési szószólók rendszere és a korábbi kisebbségi képviselleti koncepciók, In: TUKA Ágnes (szerk.): *Változó Európa? Kérdések, kétségek, válaszok*, IDRResearch Kft. – Publikon, Pécs, 2015, 245–263. p.

⁴ MÓRÉ Sándor: A nemzetiségek országgyűlési képviselétének egyes kérdései Magyarországon, *Magyar Jog*, 2015/10. szám, 584–592. p.

lehetséges módjaira, a nemzetiségi képviselő és szószóló jogállására.⁵ Megtalálható a szakirodalomban a nemzetiségek választójoga egyenlőségének a választójog mint alapjog szemszögéből történő vizsgálata is,⁶ illetve többen a lehetséges alkalmazható nemzetközi modellek perspektívájából is kutatták a kérdést,⁷ de lehetséges a nemzetiségi választójog egyenlőségét a jogállamiság keretei között betöltött szerepe aspektusából is vizsgálni.⁸ Szalayné Sándor Erzsébet szintén alapjogi megközelítésből, méghozzá a Magyarországon élő nemzetiségek jogai védelméért felelős biztoshelyettes minőségében elemezte a képviselő 2014-től alkalmazott rendszerét, a parlamenti képviselő mellett kitérve a nemzetiségi önkormányzati rendszer kapcsán felmerülő aggályokra is.⁹ Cservák Csaba és Farkas György Tamás a nemzetiségek képviselőinek modelljeit és gyakorlatát tanulmányozták nemzetközi kitekintésben, majd röviden bemutatták a magyar szabályozás lényegét, és a nemzetiségek 2014. évi

⁵ ERDŐS Csaba: A Problematic Part of the Renewed Hungarian Parliamentary Law: The Parliamentary Representation of Nationalities, *De Iurisprudentia et Iure Publico: Jog- és Politikatudományi Folyóirat*, 2013/1. szám, 51–61. p.; Uő.: Dilemmák a nemzetiségek országgyűlési képviselőivel kapcsolatban, In: KÁLMÁN János (szerk.): *Quot capita, tot sententiae. A Batthyány Lajos Szakkollégium tanulmánykötete II.*, Batthyány Lajos Szakkollégium, Győr, 2013, 249–273. p.

⁶ KURUNCZI Gábor: A nemzetiségek parlamenti képviselőinek kérdéséről, *Pázmány Law Working Papers*, 2013/14, <<http://plwp.eu/docs/wp/2013/2013-14-Kurunczi.pdf>> (letöltve: 2022. 06. 30.); Uő.: A nemzetiségek parlamenti képviselőinek kérdéséről, *Közjogi Szemle*, 2014/1. szám, 56–65. p.; M. BALÁZS Ágnes: A plurális választójog fogalma és megengedhetősége napjainkban, In: TÉGLÁSI András (szerk.): *Tanulmányok a választójog, a választási rendszerek és a népszavazás aktuális kérdéseiről – A Választás és Demokrácia Ludovika Kutatócsoport kutatási eredményei (2017-2018)*, Dialóg-Campus, Budapest, 2019, 117–154. p.; M. BALÁZS ÁGNES: *Plurális választójog és nemzetiségek tegnap és ma*, PhD-értekezés, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola, Budapest, 2020.

⁷ L. például: KÁLLAI Péter: *Parlamenti képviselő és kulturális jogok. Nemzetiségi (külön)jogok Kelet- és Kelet-Közép-Európában*, PhD értekezés, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociológia Doktori Iskola, Budapest, 2020; KURUNCZI: A nemzetiségek parlamenti képviselőinek kérdéséről, *Pázmány Law Working Papers...*; Uő.: A nemzetiségek parlamenti képviselőinek kérdéséről, *Közjogi Szemle...*; M. BALÁZS: *Plurális választójog és nemzetiségek tegnap és ma...*; PAP András László: Észrevételek a nemzetiségek parlamenti képviselőinek szabályozásához az Alaptörvényben, a választójogi törvényben és a nemzetiségek jogairól szóló törvényben, In: JAKAB András – DRINÓCZI Tímea (szerk.): *Alkotmányozás Magyarországon 2010–2011, 1. kötet*, Pázmány Press, Budapest-Pécs, 2013, 419–438. p.; PAP ANDRÁS LÁSZLÓ: Sarkalatos Átalakulások. A nemzetiségekre vonatkozó szabályozás, *MTA Law Working Papers*, 2014/52. szám, <http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2014_52_Pap.pdf> (letöltve: 2022. 06. 30.).

⁸ M. BALÁZS Ágnes: A magyarországi nemzetiségek országgyűlési választójogának egyenlősége mint a jogállamiság egyik aspektusa, In: KESERŰ Barna Arnold (szerk.): *Doktori Műhelytanulmányok 2017*, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Győr, 2017, 133–148. p.

⁹ SZALAYNÉ SÁNDOR Erzsébet: A 2014. évi választások a magyarországi nemzetiségekért felelős biztoshelyettes szemszögéből, *Kisebbségkutatás*, 2014/1. szám, 7–14. p., 13. p.

országgyűlési választásokon való részvételének és a nemzetiségi szószólók tevékenységének tapasztalatait.¹⁰

Más tanulmányok a nemzetiségi szószóló jogintézményének természetét boncolgatják, azt vizsgálva, hogy jogállása mennyiben különbözik a képviselői jogállástól, továbbá mennyiben tekinthető képviseletnek az Országgyűlés munkájában való részvétele.¹¹ Tar Ferenc írásában a fő hangsúly a 2014. évi országgyűlési választások elemzésén fekszik.¹² A nemzetiségek képvisellete kapcsán felmerülő alkotmányjogi aggályokon túl vizsgálták a nemzetiségek választásokon való részvételét,¹³ a nemzetiségi szószólók tevékenységét, a nemzetiségi képviselet eredményességét is.¹⁴ Sőt, korábban már az is feltárult, hogy miképp alakult a nemzetiségi ügyek aránya a parlamenti napirenden 2006 és 2022 között.¹⁵ Az azonban még nem került vizsgálatra, hogy a nemzetiségi listáról megválasztott, (potenciálisan) nemzetiségi háttérű és ilyen háttérrel nem rendelkező képviselők miképp képviselik a nemzetiségek érdekeit az Országgyűlésben.

¹⁰ CSERVÁK Csaba – FARKAS György Tamás: A nemzetiségek parlamenti képviseletének elmélete és gyakorlata, *Acta Humana. Emberi jogi közlemények*, 2017/3. szám, 23–36. p.

¹¹ ERDŐS: A Problematic Part..., 55–56.p.; Uő.: Dilemmák..., 262–265.p.; KALLAI Péter: Az alkotmányos patriotizmustól a nemzeti és etnikai kisebbségek parlamenti képviseletéig, *Fundamentum*, 2012/1. szám, 43–64. p.; Uő.: Képviselő-e a szószóló? Nemzetiségi képviselet a magyar Országgyűlésben, *MTA Law Working Papers*, 2017/12, <http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/2017_12_Kallai.pdf> (letöltve: 2022. 06. 30.); Uő.: Képvisel-e a képviselő?: Nemzetiségi parlamenti képviselet Magyarországon, *ELTE POL-IR Working Paper Series*, 2020/6, 1–46. p., <<https://polir.elte.hu/dstore/document/3165/K%C3%A1llai%20P%C3%A9ter%20WP.pdf>> (letöltve: 2022. 07. 05.); MÓRÉ Sándor: A nemzetiségi szószólói intézmény jogi kerete és működésének első két éve, *Parlamenti Szemle*, 2016/2. szám, 37–41. p.

¹² TAR Ferenc: Képviselők vagy szószólók? Kisebbségi Képviselőválasztás Magyarországon, *Modern Geográfia*, 2015/II. szám, 25–40. p.

¹³ L. például: DOBOS Balázs: A nemzetiségi részvétel jellemzői az országgyűlési választásokon (2014–2018), *Parlamenti Szemle*, 2021/2. szám, 53–81. p.; M. BALÁZS Ágnes: A magyarországi nemzetiségek hatékony közéleti részvétele: képviselet a választott testületekben, *Pro Minoritate*, 2018/Tavaszi, 79–98. p.

¹⁴ L. például: Uő.: Szólnak a szószólók? A nemzetiségi szószólók hatása a parlamenti napirendre, *REGIO. Kisebbség Kultúra Politika Társadalom*, 2017/3. szám, 231–259. p.; Uő.: *Plurális választójog...*; MÓRÉ: A nemzetiségi szószólói intézmény...; Uő.: *Nemzetiségek a mai Magyarországon – politikai képviselötük, érdekképviselötük és jogvédelmük*, Gondolat, Budapest, 2020; Uő.: A nemzetiségi szószólók részvétele a jogalkotásban, In: PERES Zsuzsanna – PÁL Gábor (szerk.): *Ünnepi tanulmányok a 80 éves Tamás András tiszteletére. Semper ad perfectum*, Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2021, 481–491. p.

¹⁵ M. BALÁZS Ágnes: *Többször szavazni és egyenlőnek maradni? A plurális választójog és a nemzetiségi képviselet útvesztőjében*, Gondolat, Budapest, 2022, 241–268. p.

Az identitásvállalás szabadsága

Témánk és tanulmányunk módszertanának meghatározása szempontjából kiemelkedően fontos a nemzetiségi identitás vállalásának és az identitásválasztás szabadságának kérdésköre. A nemzetiséghez tartozók alapvető joga önazonosságuk szabad megválasztása, vállalása, és megőrzése, ami pedig az emberi méltóságból eredő önazonossághoz való jogban gyökerezik.¹⁶ Ennek az alapvető emberi jognak napjainkra széles körű szakirodalma van.¹⁷ Módszertanunk kidolgozásához azonban Kállai Ernő mint nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa és Jóri András mint adatvédelmi biztos által készített, az etnikai adatok kezeléséről szóló megállapításairól tett, Szajbély Katalin által összeállított jelentése¹⁸ nyújtja a legfőbb támpontokat.

Ebben a javaslatban a két biztos javaslatot tett egy objektív szempontrendszer kialakítására, amelyet az identitás megvállalásához köthető kisebbségi jogok gyakorlása esetén alkalmazhatnának. Ebben meghatároztak elsődleges és másodlagos kritériumokat. Eszerint vélelmezett volna az identitás, ha az elsődleges kritériumok közül legalább kettő teljesül:

- Leszármazás, családi kapcsolat,
- Nyelvismeret,
- Kulturális hagyományok ismerete és ápolása,
- Közösségi események, rendezvények látogatása,
- Kisebbségi oktatásban való részvétel,
- Aktív részvétel a kisebbségi közéletben,
- Tagság, választott tisztség a kisebbség társadalmi szervezetében,
- Kisebbségi önkormányzati képviselő,
- A kisebbség tagjaként való ismertség a településen,

¹⁶ Uő.: A nemzetiségek jogai (kisebbségi jogok), In: BÓDI Stefánia – SCHWEITZER Gábor (szerk.): *Alapjogok*, Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2021, 427–428. p.

¹⁷ L, például: HALÁSZ Iván – MAJTÉNYI Balázs (szerk.): *Regisztrálható-e az identitás?* Gondolat, Budapest, 2003; PAP: Észrevételek a nemzetiségek...; KOVÁCS Péter: Kisebbségi önkormányzatiság, identitásvállalás és adatvédelem: – avagy mennyi gondot is okoz nemzetközi jogi vonatkozású fogalmak önkényes értelmezése és „továbbfejlesztése”, In: CSAPO Zsuzsanna (szerk.): *Ünnepi tanulmánykötet Bruhács János professor emeritus 70. születésnapjára*, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2009, 226–242. p.; KURUNCZI Gábor – VARGA Ádám: Identitásválasztás kontra identitásvállalás, In: POGÁCSÁS Anett – SZILÁGYI Pál (szerk.): *TehetségPONT 2011*, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog-és Államtudományi Kar, Budapest, 2011, 193–203. p.; SZALAYNÉ SÁNDOR Erzsébet: Identitásvállalás szabadsága, identitáshoz való jog, In: BÁBA Iván – SÁRINGER János (szerk.): *Új diplomáciai lexikon: A nemzetközi kapcsolatok kézikönyve. Első kötet*, Kairosz, Budapest, 2021, 440–441. p.

¹⁸ SZAJBÉLY Katalin: *Dr. Kállai Ernő a nemzeti és e kisebbségi jogok országgyűlési biztosa és Dr. Jóri András adatvédelmi biztos jelentése az etnikai adatkezelésről szóló vizsgálat megállapításairól*, Budapest, 2009, <<http://kisebbségiombudsman.hu/data/files/158627216.pdf>> (letöltve: 2023. 10. 15.).

- A kisebbség érdekében végzett társadalmi tevékenység,
- A kisebbség érdekében végzett egyéb, a kisebbséggel kapcsolatba hozható tevékenység.¹⁹

Ha ezek közül pedig csupán egy állna fenn, akkor a vezetéknev és keresztnév, valamint a vallásra utaló jel vagy magatartás lennének a kiegészítő jelleggel alkalmazható másodlagos kritériumok.²⁰ Ezeket szem előtt tartva térünk rá a módszertani kérdésekre.

Adatok és módszertan

Elemzésünk elvégzéséhez elsőként a nem nemzetiségi listáról megválasztott, potenciálisan nemzetiségi háttérű képviselők beazonosítását kellett elvégezni a 2014 és 2022 közötti időszakra vonatkozóan.

Ennek érdekében a következőket vizsgáltuk meg:

1. A képviselő neve,
2. A képviselő nyelvismerete,
3. A képviselő életrajza,
4. Nemzetiségi önkormányzati választásokon való jelöltség,
5. Köztudomás (emellé minden esetben igyekeztünk más forrást is keresni).

A képviselők Országgyűlés honlapján elérhető adatlapjai²¹ és az Országgyűlési képviselők 2014. Képviselői almanach²² kiadvány alapján elsőként tehát azt vizsgáltuk meg, hogy a 2014 és 2022 között a parlamentben helyet foglaló képviselők neve felveti-e a nemzetiségi származás lehetőségét. Természetesen ez még nem elegendő ahhoz, hogy egyértelműen nemzetiségi háttérűnek mondjunk valakit, ahogyan a szintén ezen forrásokból ellenőrzött

¹⁹ Uo., 14. p.

²⁰ Uo.

²¹ Képviselők ciklusonkénti adatai - Országgyűlés - A 2014–2018 ciklus parlamenti képviselőinek névsora, <https://www.parlament.hu/web/guest/kepviselok-elozo-ciklusbeli-adatai?p_p_id=hu_parlament cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_auth=zQe0Yips&_hu_parlament cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcpls%2Ffogy_kpv.kepv_lis%3Fp_ckl%3D40> (letöltve: 2023. 08. 02); illetve Képviselők ciklusonkénti adatai - Országgyűlés - A 2018–2022 ciklus parlamenti képviselőinek névsora, <https://www.parlament.hu/web/guest/kepviselok-elozo-ciklusbeli-adatai?p_p_id=hu_parlament cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_auth=zQe0Yips&_hu_parlament cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcpls%2Ffogy_kpv.kepv_lis%3Fp_ckl%3D41> (letöltve: 2023. 08. 02).

²² LADIKNÉ SZABÓ Marianna - Dr. MUCSI Tamás - SARKADI Pál: Országgyűlési képviselők 2014, Nemzeti Választási Iroda, Budapest, 2014.

nyelvismeret sem, hiszen például a német nyelvet nagyon sokan beszélik Magyarországon idegen nyelvként. Ehhez hozzá kell tennünk, hogy a parlament honlapja azt veszi alapul, hogy a képviselők anyanyelve a magyar, így más nyelv anyanyelvként történő megjelölésére a képviselői adatlapon nincs lehetőség, csupán a feltöltött önéletrajzban. A fenti két forrásból megvizsgált önéletrajzok esetében a nyelvismereten túl nemzetiségi iskolák elvégzésére és különböző, nemzetiségekhez kapcsolódó tisztségek betöltésére és a saját nemzetiségi származás, identitás kinyilvánítására, a nemzetiségi kulturális és közéletben való részvételre vonatkozóan kerestünk adatokat. Az önéletrajzok mellett a nemzetiségi választásokra vonatkozó adatok bizonyultak a leghasznosabb támpontnak. A Nemzeti Választási Iroda honlapján²³ fellelhető, összes eddigi nemzetiségi önkormányzati választásra vonatkozóan rákerestünk, hogy a képviselővel azonos nevű jelölt indult-e valamely nemzetiség esetében. A nagyon gyakran tekinthető nevek esetén ezt az adott képviselő Wikipédia oldala alapján ellenőriztük. Mindezek mellett vannak olyan képviselők, akikről köztudomású, hogy nemzetiségi háttérűek. A köztudomást igyekeztünk egyéb forrás keresésével megerősíteni. Egyeseknél találtunk az identitás egyértelmű kinyilvánítására vonatkozó adatokat, míg másoknál csak gyengébb vagy kevésbé egyértelmű adatokat leltünk. Elemzésünkben potenciálisan nemzetiségi háttérűként őket is benne hagytuk. Ennek indokoltságát alátámasztja az is, hogy – amint azt látni fogjuk – többen éppen parlamenti felszólalásaikban nyilvánították ki nemzetiségi identitásukat.

A nemzetiségi háttérű képviselők beazonosítását követően sor kerülhet az összes 2014 és 2022 közötti nemzetiségi témájú felszólalás beazonosítására, amely során a CAP Országgyűlési felszólalások (1994–2022) adatbázisán²⁴ elvégzett kulcsszavas keresés eredményeire támaszkodtunk.²⁵ A nemzetiségekhez kapcsolódóan elhangzott felszólalások azonosításánál deduktív megközelítést alkalmaztunk. Ennek során készítettünk egy előre meghatározott, a magyarországi nemzetiségekhez köthető kulcsszavakból álló szótárat.²⁶ En-

²³ Önkormányzati választások – Nemzeti Választási Iroda, <<https://www.valasztas.hu/onkormanyzati-valasztasok>> (letöltve: 2023. 05. 15.).

²⁴ Országgyűlési felszólalások (1994–2022) | MTA TK CAP, <<https://cap.tk.hu/orszaggyulesi-felszolalások-1998-2020>> (letöltve: 2023. 07. 27.), L.: BODA Zsolt – SEBŐK Miklós: *A magyar közpolitikai napirend: Elméleti alapok, empirikus eredmények*, MTA TK Politikatudományi Intézet, Budapest, 2018. Az itt közölt adatok eredetileg a Boda Zsolt és Sebők Miklós által vezetett, „Hungarian Comparative Agendas Project, 2014–2017” című OTKA által finanszírozott (ÁJP K 109303) kutatásból származnak, az adatokat a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpontja tette közzé. Sem az OTKA, sem a kutatás vezetői nem felelnek az itt közölt elemzés tartalmáért.

²⁵ M. BALÁZS: *Többször szavazni...*, 87–89. p.

²⁶ SEBŐK Miklós – ZORIGI Burtejin – ZÁGONI Bella: A szövegek társadalomtudományi elemzése: Egy elméleti áttekintés, In: SEBŐK Miklós (szerk.): *Kvantitatív szövegelemzés és szövegányászat a politikatudományban*, L'Harmattan, Budapest, 2016, 19.p.

nek során azokról a szavakról készítettünk egy listát, amelyek közül álláspontunk szerint legalább az egyiknek szerepelnie kell minden, a nemzetiségekhez köthető felszólalásban. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy a szavak toldalékolt alakban is szerepelhetnek a szövegekben. Ezért a keresés során csak a szótövekre kerestünk rá, hogy a szavak bármilyen toldalékolt formáját kiadja a keresésünk. Tehát a nemzetiségekhez kapcsolódó szótövekről készített szótár minden egyes elemére külön-külön rákerestünk.²⁷

Ez viszont még nem volt elegendő ahhoz, hogy az egyes felszólalásokat teljes bizonyossággal valamely nemzetiséget érintőnek soroljunk be, hiszen a keresett szótövek egyéb kontextusban is előfordulhatnak. Elég például a „Németh” vezetéknevre gondolni. De a roma szó szerepelhet például a „romantikusan” szóban is. Ezért manuálisan ellenőrizni kellett a találatok tartalmát is. Ennek következtében az eredményeket tartalom szerint soroltuk be a nemzetiségeket érintő voltuk szerint, melyhez lehetőség szerint a találat szerinti kivágott szövegrészt vettük alapul. Vizsgálódásunk körébe csupán azok a felszólalások estek, amelyek kifejezetten a Magyarországon élő tizenhárom elismert nemzetiség jogaihoz, történelméhez, kultúrájához, képviselőihez, identitásához kapcsolódnak, továbbá vizsgálódásunk körébe vontuk a romákat mint hátrányos helyzetű csoportot érintő, azaz a romák társadalmi felzárkóztatásához mint szociálpolitikai kérdéshez és a rasszizmushoz kapcsolódó, valamint az egyes nemzetiségeket más téma mellett említő felszólalásokat. Nem foglalkoztunk a küllhoni magyarok kisebbségvédelméhez, illetve a más országokban való kisebbségvédelemhez, továbbá az úgynevezett „cigánybűnözéshez” köthető felszólalásokkal, kizártuk emellett a magyarországi nemzetiségek anyaországát és a szomszédos országokat, a más országokkal kapcsolatos kisebbségvédelmi kérdéseket, valamint a Safarov-ügyet²⁸ említő felszólalásokat. A nemzeti szószerzők és a nemzeti képviselő felszólalásai esetében azonban adótnak vettük, hogy azok nemzeti témájúak. A magyar–lengyel barátság és magyar–lengyel kapcsolat témájában számos felszólalás született. Ezekről sokszor nehéz volt döntést hozni, hiszen egyes felszólalásokban a magyar–lengyel kapcsolatokon van a hangsúly, míg másoknak kifejezettebb nemzeti vonatkozásai vannak. A magyarországi lengyeleket kifejezetten nem említő felszólalásokat nem tekintettük nemzeti témájúnak. A jelenlegi orosz–ukrán konfliktus elől menekültek és a magyarországi nemzetiségek anyaországából jövő vendégmunkások kérdéskörét sem tekintettük nemzeti témájúnak. Más nemzetiségek esetében (lengyelek, görö-

²⁷ A következő szótövekre kerestünk rá: nemzetiség, kisebbség, romák, roma, cigán, ruszin, német, lengyel, ukrán, szlovák, szerb, szlovén, horvát, örmény, görög, bolgár, vend, rác, tót, sváb, oláh.

²⁸ Erről bővebben L.: Jogászvilág – Magyarország nem hibázott az azeri baltás gyilkos ügyében, <<https://jogaszvilag.hu/vilagjogasz/magyarorszag-nem-hibazott-az-azeri-baltas-gyilkos-ugyeben/>> (2022. 07. 28.).

gök, örmények) azonban kifejezetten nemzetiségi szempontból releváns téma az anyaországból menekültként érkezés.²⁹

A találatok közül kizártuk a közpolitikai tartalommal nem bírókat, majd pedig az ügyrendi és technikai jellegű felszólalásokat (például ülésvezetés, napirend elfogadása). Az interpellációk, kérdések és azonnali kérdések kapcsán csak az elhangzásukat vettük figyelembe, a rájuk adott választ, illetve viszontválaszt nem kezeltük külön egységként. Emellett a napirend előtti és napirend utáni felszólalások, az azokhoz való hozzászólás, az előterjesztői nyitóbeszéd, az előadói válasz, a bizottság többségi és kisebbségi véleményének ismertetése, a felszólalások, kétperces felszólalások, vezérszónoki felszólalások és a személyes érintettség miatti hozzászólások kerültek figyelembe vételre.

Mindezek után pedig kezdetét veheti a nemzetiségi szószólók és a nemzetiségi háttérű nem nemzetiségi listáról megválasztott képviselők 2014 és 2022 közötti felszólalásainak elemzése, szintén a CAP Országgyűlési felszólalások (1994–2022) adatbázisa³⁰ alapján.

A nemzetiségek jelenléte a parlamentben (2014–2022)

A fenti módon összegyűjtött adatokat vizsgálva arra lehetünk figyelmesek, hogy a 13 nemzetiségi listáról megválasztott személyen (13 szószóló, majd 12 szószóló és 1 képviselő – L.: 1. táblázat) felül további potenciálisan nemzetiségi háttérűnek tekinthető képviselők is jelen voltak az Országgyűlésben a vizsgált két ciklus során. Ők azonban nem fedték le a teljes nemzetiségi palettát. A 13 elismert nemzetiség közül 2014–2018-as ciklusban 6, míg a 2018–2022-es ciklusban 5 nemzetiséghez tartozó képviselők voltak jelen (2. táblázat).

1. táblázat
Nemzetiségi szószólók (2014–2022)

	Név	Nemzetiség	Mandátum betöltése
1.	Alexov Lyubomir	szerb	2014–
2.	Csúcs Lászlóné	lengyel	2014–2018
3.	Rónayné Slaba Ewa Maria	lengyel	2018–
4.	Farkas Félix	roma	2014–2018
5.	Fuzik János	szlovák	2014–2018

²⁹ L.: HALÁSZ Iván: *A nemzetközi migráció és a közigazgatás*, NKE Szolgáltató Kft., Budapest, 2014, 125–131. p.

³⁰ Országgyűlési felszólalások (1990–2022) | MTA TK CAP.

6.	Paulik Antal	szlovák	2018–
7.	Gircz Vera	ruszin	2014–
8.	Hartyányi Jaroslava	ukrán	2014–2018
9.	Szuperák Brigitta	ukrán	2018–2022
10.	Hepp Mihály	horvát	2014–2018
11.	Szolga József	horvát	2018–
12.	Kissné Köles Erika	szlovén	2014–
13.	Koranisz Laokratisz	görög	2014–2018, (2022–)
14.	Sianos Tamás	görög	2018–2022
15.	Kreszta Traján	román	2014–
16.	Ritter Imre	német	2014–2018 - szószóló, 2018 - képviselő
17.	Turgyán Tamás	örmény	2014–2018
18.	Simani Silva	örmény	2018
19.	Serkisian Szeván Simon	örmény	2018–2022
20.	Varga Szimeon	bolgár	2014–

Forrás: saját szerkesztés a www.parlament.hu adatai alapján.

2. táblázat

*A nem nemzetiségi listáról megválasztott (potenciálisan)
nemzetiségi képviselők száma*

	2014-2018	2018-2022	2014-2022
horvát/bunyevác	3 (ebből egy egyben német is)	0	3
lengyel	0	1	1
német	6 (ebből egy egyben horvát is)	7	8
roma	3	1	3
román	1	1	1
szlovák	1	0	1
szlovén	1	1	1
Összesen	14	11	18

Forrás: saját szerkesztés.

A vizsgált időszakban összesen 18 ilyen képviselő foglalt helyet a parlamentben, először 14, majd 11. Egyetlen képviselő nyilvánította ki kettős identitását. Egyesek mindkét ciklusban megválasztásra kerültek. A német nemzetiség jelenléte a legfigyelemreméltóbb, hiszen ők tették ki a vizsgált személyek körülbelül felét. A két legnagyobb lélekszámú nemzetiségen (romák és németek)

kívül a románok és a szlovének voltak jelen a Házban ilyen módon mindkét időszakban. Érdekes, hogy az első esetben a románnál jóval kisebb lélekszámú horvátok és bunyevácok együtt ugyanannyian voltak jelen, mint a romák. Rajtuk kívül egy-egy (potenciálisan) lengyel, szlovák és szlovén képviselőre bukkantunk.

Azt is megvizsgáltuk, hogy ezen képviselők mely pártok színeiben ültek a parlamentben (3. táblázat).

3. táblázat

A nem nemzetiségi listáról megválasztott (potenciálisan) nemzetiségi háttérű képviselők párthovatartozás szerint (2014–2022)

	2014–2018	2018–2022	2014–2022
Fidesz-KDNP	9	6	10
MSZP	2	0	2
MLP/DK	0	1	1
Jobbik	2	3	4
LMP	1	0	1

Forrás: saját szerkesztés.

Azt láthatjuk, hogy a legtöbben mindkét ciklusban a Fideszhez vagy a KDNP-hez tartoztak, ami nem meglepő, hiszen az összes képviselő többsége is ide tartozott. Míg az első vizsgált esetben az MSZP és a Jobbik fej-fej mellett haladva követi őket, 2018 és 2022 között a Jobbik majdnem elérte a FIDESZ és KDNP szintjét. Ezen kívül még az LMP-hez, majd a Liberálisokhoz, illetve a DK-hoz tartozott egy-egy képviselő.

Azt is érdemes azonban megvizsgálni, hogy kik voltak ezek a képviselők az egyes ciklusokban (4. táblázat), milyen ismérvek alapján tekinthetjük őket potenciálisan nemzetiségi háttérűnek.

4. táblázat

Nem nemzetiségi listáról megválasztott (potenciálisan) nemzetiségi parlamenti képviselők (2014–2022)

	Név	Nemzetiség	Párt	Mandátum betöltése
1.	Bósz Anett	német	MLP/DK	2018–2022
2.	Brenner Koloman	német	Jobbik	2018–
3.	Farkas Flórián	roma	Fidesz	2014–2022
4.	Fenyvesi Zoltán	német	Fidesz	2018–2022
5.	Firtl Máttyás	horvát, német	KDNP	2014–2018
6.	Heringes Anita	német	MSZP	2014–2018

7.	Ikotity István	bunyevac	LMP	2014–2018
8.	Janiczak Dávid	lengyel	Jobbik	2018–2022
9.	László Tamás	német	Fidesz	2014–2018
10.	Navracsics Tibor	horvát	Fidesz	2014–2018, 2022–
11.	Rogán Antal	szlovén	Fidesz	2014–
12.	Simonka György	román	Fidesz	2014–2022
13.	Staudt Gábor	német	Jobbik	2014–2022
14.	Szávay István	német	Jobbik	2014–2022
15.	Teleki László	roma	MSZP	2014–2018
16.	Vantara Gyula	szlovák	Fidesz	2014–2018
17.	Varga József	roma	Fidesz	2014–2018
18.	Zombor Gábor	német	Fidesz	2014–2022

Forrás: saját szerkesztés.

Bósz Anett neve utalhat német származásra, és tárgyalási szintű német nyelvtudással is rendelkezik. A parlamenti honlapon nem érhető el önéletrajza. Ugyanakkor volt olyan jelölt, aki ilyen néven indult német nemzetiségi önkormányzati választáson. Azt, hogy valóban német származású, személyes blogja támasztja alá, ahol, bár egy fiktív, jövőben játszódó politikai írásban, de utal édesapja sváb származására.³¹ Emellett bemutatkozásában Magyarország soknemzetiségű voltára – az árpádsávós zászló ellen felszólalva – a következő fordulatot utal: „Egyikőnk sváb, másikunk tót, harmadikunk szerb családból származik, a közös zászlónk mégis piros-fehér-zöld.”³² Az Európához Tartozunk Egyesület oldalán megjelent interjúban pedig a következőket nyilatkozta: „Édesapám családja egy sváb család, az elmúlt három generációnak volt lehetősége arra, hogy Németországban telepedjen le, de végül senki sem hozott ilyen döntést. Engem leginkább az a gondolat hozott vissza, hogy az én nagypapám nem véletlenül tanult meg magyarul, és az is, hogy hiszek abban, hogy Magyarországnak sikerül felzárkóznia a mag-Európához, még ha ez nagyon sok munkába és időbe is telik majd.”³³ Nála tehát a legerősebb bizonyítékra leltünk: kinyilvánította identitását.

³¹ Bósz Anett: Megvárjuk, amíg 85 évesen elkezd remegni a keze?, <https://boszanett.blog.hu/2013/10/29/megvarjuk_amig_85_evesen_elkezd_remegni_a_keze> (letöltve: 2023. 10. 09.).

³² Bósz Anett: Rólam, <https://boszanett.blog.hu/2013/08/13/udvozlunk_a_blog_hun_17489> (letöltve: 2023. 10. 09.).

³³ Bósz Anett: „Ennek a kicsi kompországnak Nyugaton a helye!”, <<https://europahoztartozunk.hu/2022/02/09/bosz-anett-ennek-a-kicsi-komporszagnak-nyugaton-a-helye/>> (letöltve: 2023. 10. 09.).

Így tett Brenner Koloman is, aki német nevű, német nyelvtudással is rendelkezik, sőt, életrajzában is számos nemzetiségi származásra utaló adatot láthatunk. A soproni Benedek Elek Óvóképző Főiskolán nemzetiségi ismeretek tantárgyat oktatott 1992 és 1995 között. Külön pontban emelte ki, hogy milyen nemzetiségi és szakértői tevékenységeket végzett. A Burgenlandi „Hienc” Egyesület (Burgenländisch Hianzische Gesellschaft) elnökségi tagja volt 1996-tól, és leírta azt is, hogy 1992 és 1994 között a Magyarországi Németek Szövetségének (Verband der Ungarndeutschen) regionális irodavezetője volt, 1998 óta pedig a Magyarországi Német Írók és Művészek Szövetsége (VudAK) tagja. A Soproni Német Nemzetiségi Önkormányzatban 1995 és 2011 között, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatában pedig 1995 és 2011 között volt képviselő. 1996 és 2017 között az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniójában (FUEN) ő képviselte az országos önkormányzatot, 2010 és 2017 között pedig az Európai Párbeszéd Fórum választott tagja volt, és 2007 és 2016 között ő volt a FUEN német kisebbségek munkacsoportjának elnöke. Az Európa Tanács, Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának szakértője is volt.

A következő nemzetiségi háttérű képviselő Farkas Flórián, aki a Fidesz és a Lungo Drom együttműködése³⁴ révén jutott be a parlamentbe, és parlamenti adatlapján megjelölésre került, hogy 2002 és 2014 között a Szolnoki, a Tiszaroffi, majd a Tiszapüspöki Cigány Kisebbségi Önkormányzat tagja volt, ezt követően pedig 2011 és 2014 között az Országos Roma Önkormányzat elnöki tisztségét töltötte be.

Fenyvesi Zoltán neve nem sokat árul el nemzetiségi hovatartozásáról, és felsőfokú német nyelvismerete sem feltétlenül utalhat német származásra. Ugyanakkor képviselői adatlapja tanúsága szerint általános iskolai német nyelvű tanító végzettséggel rendelkezik, és indult is ilyen nevű jelölt német nemzetiségi önkormányzati választáson. Emellett például a Veszprém Megyei Német Nemzetiségi Önkormányzat által 2017-ben szervezett megyei nemzetiségi gálán a megyei közgyűlés képviselőjében elmondott köszöntőbeszédében hangoztatta sváb származását.³⁵

Firtl Mátyás neve kapcsán elsőre arra gondolhatunk, hogy németes hangzásúnak tűnik. Tárgyalási szinten beszél horvátul és németül, és 2002 és 2006 között tagja volt Kópháza Horvát Kisebbségi Önkormányzatnak. Almanach-béli önéletrajzában olvashatjuk, hogy 2010-től elnöke volt az Országgyűlés Magyar-Horvát Baráti Társaságának, hogy 1994-ben részt vett a Konrad

³⁴ Stratégiai megállapodást kötött a Fidesz és a Lungo Drom, <<http://www.fidesz.hu/hirek/2017-05-26/strategiai-megallapodast-kotott-a-fidesz-es-a-lungo-drom/>> (letöltve: 2017. 08. 11.).

³⁵ Müller Anikó Hanga: A sváb kultúra gazdagítja a magyar, az európai, a keresztény kultúrát, *veol.hu*, <<https://www.veol.hu/helyi-kultura/2017/10/svab-kultura-gazdagitja-magyar-az-europai-keresztény-kulturát>> (letöltve: 2023. 10. 09.).

Adenauer Alapítvány képzésén Bonnban, és hogy 2007-től többek között az Országgyűlés Osztrák–Magyar Baráti Társaságának elnöke volt. Az is itt olvasható, hogy az osztrák–magyar kapcsolatokban végzett tevékenységéért „Osztrák Corvinus Kör” kitüntetést kapott. Parlamenti tevékenysége során pedig – ahogyan azt látni fogjuk – horvát mellett német identitását is kinyilvánította.

Heringes Anita német nemzetiségi származását pedig a köztudomáson túl – ahogyan a későbbiekben látni fogjuk – parlamenti felszólalásai is igazolják. Ikotity Istvánnak már a neve alapján felmerülhet bennünk az esetleges nemzetiségi származás lehetősége. Nyelvismeretei között csak az angolt és a németet jelölte meg, és ilyen nevű jelölt sem indult nemzetiségi önkormányzati választásokon. Azonban róla tudni lehet, hogy bunyevác, amit jól mutat a Bunyevác Kulturális Intézet³⁶ igazgatójaként végzett tevékenysége³⁷ és az, hogy ő a *Bunyevácok* című kötet szerzője³⁸ is. Janiczak Dávidról pedig tudjuk, hogy édesapja lengyel,³⁹ és lengyel kisebbségi önkormányzati képviselő is volt.

László Tamás német nyelvismerete mellett segítséget nyújtott az, hogy életrajzában megjelölte osztrák–magyar származását. Ilyen nevű jelölt indult is korábban nemzetiségi önkormányzati választáson, de Wikipédia oldala⁴⁰ nem említi yesmit.

Navracsics Tibor nevén és középfokú szerbhorvát nyelvvizsgáján túl az újításpontot, hogy bár életrajzában nem említi, de Wikipédia oldala⁴¹ mellett például egy, a *NOL.hu*-n megjelent, és a *Mandiner* által átvett cikk is hivatkozik rá,⁴² és egy horvát nyelvű twitter-bejegyzéséről szóló cikkben Király András utal arra, hogy Navracsics büszke horvát származására, és több ízben volt vendég budapesti Horvát Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola és Gimnáziumban is.⁴³

³⁶ Bunyevác Kulturális Intézet, <www.bunyevacintezet.hu> (letöltve: 2023. 08. 02.).

³⁷ BAKÓ Bea – BUKOVICS Martin: Mintha Horvátországban elfogadnák a kunokat vagy a jászokat önálló kisebbségként, *Azonnali.hu*, <https://azonnali.hu/cikk/20200720_mint-ha-horvatorszagban-elfogadnak-a-kunokat-vagy-a-jaszokat-onallo-kisebbssegkent> (letöltve: 2023. 08. 02.).

³⁸ IKOTITY István: *Bunyevácok*, Bunyevác Kulturális Intézet, Baja, 2019.

³⁹ NAGY József – NEMÉNYI Márton: Janiczak Dávid: A Tom és Jerryvel kezdődött, *24.hu*, <<https://24.hu/belfold/2014/10/20/janiczak-david-a-tom-es-jerryvel-kezdodott/>> (letöltve: 2023. 08. 02.).

⁴⁰ László Tamás, *Wikipédia*, <https://hu.wikipedia.org/wiki/L%C3%A1szl%C3%B3_Tam%C3%A1s> (letöltve: 2023. 08. 02.).

⁴¹ Navracsics Tibor (politikus), *Wikipédia*, <[https://hu.wikipedia.org/wiki/Navracsics_Tibor_\(politikus\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Navracsics_Tibor_(politikus))> (letöltve: 2023. 10. 09.).

⁴² TÓTH Ákos: Navracsics Tibor, aki nem késik, *NOL.hu*, <http://nol.hu/belfold/20100611-navracsics_tibor_aki_nem_kesik-697521> (letöltve: 2023. 10. 09.); Navracsics, aki nem késik, *Mandiner*, <<https://mandiner.hu/belfold/2010/06/navracsics-aki-nem-kesik>> (letöltve: 2023. 08. 02.).

⁴³ KIRÁLY András: Tibor Navračić horvátra váltott a Twitterén!, *444.hu*, <<https://444>

Simonka György neve is felveti a román származás gondolatát, emellett társalgási szintű román nyelvtudással rendelkezik, és a jelentős román nemzetiségű lakossággal rendelkező Pusztatömlök polgármestere volt 2006 és 2014 között. Egy, a *168.hu*-n megjelent cikkben pedig azt írják, hogy „A település [Pusztatömlök – a szerző] címerében egy-egy aranypólya az itt lakó népcsoportokat szimbolizálja. Ezek közül Simonka György az ortodox román ág leszármazottja. Hazai egyházi körökben állítólag kiváló kapcsolatai vannak, a gyulai román ortodox püspökséget képviselőként erősen támogatja. Gyakorta mondogatja, hogy a helyi románsághoz tartozik, a nyelvet azonban már nem beszéli.”⁴⁴ Ez, a Simonka irányába nem éppen jóindulattal megírt cikk egyébként ellentétben áll a parlamenti adatlapjával, hiszen aszerint társalgási szintű román nyelvismerettel rendelkezik. Az viszont bizonyos, hogy elsőszülött fiát a román ortodox egyház szertartása szerint keresztelték meg.⁴⁵

Bár Rogán Antal nyelvismeretei között nem említi a szlovént és életrajzában sem utal nemzetiségi származásra, illetve nemzetiségi tisztségeket sem töltött be, Wikipédia oldala szerint Szakonyfaluban, szlovén családban nőtt fel.⁴⁶ Harangozó Gábor pedig egy, a bevándorlás kapcsán tett felszólalásában azt monda, hogy „Rogán Antal nagyszüleit így fogadhatták Magyarországon, és nagyon-nagyon hálásak lehettek, hogy nem a Keletiben sziporkázó vagy éppen pénzt váltó, rövidlátó, cinikus és végtelenül populista leszármazott politikai fogadta akkor a hazánkba érkező, szlovén származású Rogán családot. Rogán úr saját magát, saját családját is kiutasítaná ezek szerint az országból.”⁴⁷ Itt tehát csak a név, és a mások által szlovénnek címkézés adott, a bizonyítékok sokkal gyengébbek mint a fentebbi esetekben.

Staudt Gábor neve németes hangzásával szintén árulkodónak tűnik, és tárgyalási szintű német nyelvismerettel rendelkezik. Ezentúl Budapest Főváros XXII. kerület (Budafok–Téty) Német Kisebbségi Önkormányzatának tagja volt 2002 és 2010 között, amit parlamenti adatlapja mellett az országgyűlési képviselőkről készült 2014-es almanachbéli önéletrajzában is megjelölt.

Szávay István középfokú német nyelvtudással rendelkezik, indult ilyen nevű jelölt korábbi nemzetiségi önkormányzati választáson, a 2014-es alma-

hu/2014/11/02/tibor-navracic-horvatra-valtott-a-twitteren> (letöltve: 2023. 10. 09.); Horvátul Twittelt Tibor Navracić, <<https://delhir.info/2014/11/02/horvatul-twittelt-tibor-navracic/>> (letöltve: 2023. 10. 09.).

⁴⁴ Lezuhant a pénzeszsákról a dinnyekirály – A papíron nincstelen Simonka György fényes napjai, *168 Óra*, <<https://168.hu/itthon/lezuhant-a-penzeszsakrol-a-dinnyekiraly-a-papiron-nincstelen-simonka-gyorgy-fenyes-napjai-158963>> (letöltve: 2023. 10. 09.).

⁴⁵ Száz év után új román ortodox templom épül Magyarországon, *Magyar Kurír*, <<https://www.magyarKurir.hu/hirek/szaz-ev-utan-uj-roman-ortodox-templom-epul-magyarorszagon>> (letöltve: 2023. 10. 09.).

⁴⁶ Rogán Antal, *Wikipédia*, <https://hu.wikipedia.org/wiki/Rog%C3%A1n_Antal> (letöltve: 2023. 08. 02.).

⁴⁷ Országgyűlési Napló – 47. ülésnap (2015.02.20), 128. felszólalás.

nachbéli életrajzában pedig „sváb háttérű soltvadkertei gazdálkodó család első gyermekeként” jelölte meg magát.

Teleki László beás nyelvtudása mellett és amellett, hogy volt ilyen nevű nemzetiségi önkormányzati választási jelölt, számos további támpontot találhatunk. Romológiait végzett, és komoly kisebbségi politikai karrierrel rendelkezik. Már 1990-ben cigány kisebbségi szószóló lett a helyhatósági választásokon, és 1994 óta ő a Nagykanizsai Cigány (majd Roma) Nemzetiségi Önkormányzat elnöke.⁴⁸ 1997 és 2006 között a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány kuratóriumi tagja, 1998 és 2002 között az Országos Cigány Önkormányzat alelnöke volt. 2000 és 2002 között pedig a Cigány Szervezetek Országos Szövetségének elnöke is volt, továbbá romaügyi államtitkárként is tevékenykedett.

Vantara Gyula neve szintén árulkodó, emellett társalgási szintű szlovák nyelvismerettel rendelkezik, valamint 2006 és 2010 között ő volt a hazai szlovákság fontos központjának tekinthető Békéscsaba polgármestere. Nála tehát a fentebb idézett ombudsmani jelentésben szereplők közül egy elsődleges és egy másodlagos szempont érvényesül, és az identitás kinyilvánítására vonatkozóan nem találtunk adatot.

Varga József önéletrajzában azt írja, hogy ő „a Fidesz első olyan roma származású politikusa, aki nem választási megállapodás útján, hanem saját erejéből csinált politikusi karriert”, és hogy az 1990-es években keresték meg fideszes politikusok azzal, hogy foglalkozzon kisebbségi politikával. Az első Orbán-kormány idején miniszterelnöki hivatali kisebbségi tanácsadó volt, és az Emberi Jogi, Vallásügyi és Kisebbségi Bizottságban is elnökölt négy évig. 2000 és 2006 között ő volt a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány elnöke. A 2002-es és a 2006-os választásokat követően szintén tagja volt az Emberi Jogi, Vallásügyi és Kisebbségi (majd az Emberi Jogi, Kisebbségi, Civil- és Vallásügyi) Bizottságnak, 2004 márciusától pedig a roma holokauszt áldozatainak hazai és nemzetközi kárpótlását vizsgáló bizottságnak is tagja volt. 2002-ben a Foglalkoztatási és Munkaügyi Állandó Bizottságnak is tagja volt, és ő lett a roma foglalkoztatási albizottság ellenzéki elnöke. Kiemelte azt is, hogy első, 2005-ös felszólalásában a romák esélyegyenlőségét, integrációját elősegítő források csökkentése ellen szólalt fel a költségvetés kapcsán. Láthatjuk tehát, hogy a vizsgált képviselők közül ő az, aki életrajzában a leghangsúlyosabban kiemeli nemzetiségi identitását és a nemzetiségéhez tartozó személyek érdekében végzett tevékenységét.

Zombor Gábor esetében csupán az újított támpontot, hogy indult ilyen nemzetiségű jelölt nemzetiségi önkormányzati választáson. Könnyen előfordulhat tehát, hogy csupán névegyezésről van szó.

⁴⁸ Ezt a tisztséget a mai napig betölti. L.: Önkormányzat | Nemzetiségi önkormányzatok, <<https://nagykanizsa.hu/onkormanyzat/nemzetisegionkormanyzat>> (letöltve: 2023.07.31.); Egyébként ő az MSZP Nemzetiségi tagozatának elnöke is. L.: Teleki László – mszp.hu, <https://mszp.hu/parttag/teleki_laszlo> (letöltve: 2023. 07. 31.).

A következőkben rátérünk a nemzetiségi ügyek parlamenti napirenden való jelenlétének kérdéskörére.

A nemzetiségi ügyek jelenléte a parlamenti napirenden (2014–2022)

Azt a korábbi kutatások már feltárták, hogy a nemzetiségi szószólók és a nemzetiségi képviselő képesek a nemzetiségi érdekek képviseletére, és sokat tudunk róla, hogy ők milyen tevékenységet folytatnak az Országgyűlésben.⁴⁹ A következőkben azt vizsgáljuk meg, hogy a nem nemzetiségi listáról megválasztott, potenciálisan nemzetiségi háttérű képviselők hányszor és miként szólaltak fel nemzetiségi ügyekben (6. és 7. táblázat). Ehhez azonban elsőként összehasonlításul áttekintünk néhány, az összes képviselő és szószóló felszólalásaira vonatkozó leíró statisztikai adatot (5. táblázat).

5. táblázat
A nemzetiségi szószólók és képviselő,
valamint egyéb képviselők felszólalásai (2014–2022)

	2014–2018			2018–2022			
	Képviselők és szószólók	Képviselők	Szószólók	Képviselők és szószólók	Nem nemzetiségi képviselők	Szószólók és nemzetiségi képviselő	Szószólók
Összes felszólalás	25 166	24 997	169	19 817	19 609	208	134
Átlag	112,35	118,47	13	91,75	92,93	16	11,17
Medián	65	71	5	46	49	11	8,5
Szórás	147,46	149,75	14,29	124,3	125,54	19,09	9,56
Terjedelem	1243	1243	53	1 005	1 006	74	30

Forrás: saját szerkesztés és számítások a CAP Országgyűlési felszólalások (1994–2022) adatbázisa alapján.

6. táblázat
Az összes (potenciálisan) nemzetiségi háttérű, nem nemzetiségi listáról megválasztott képviselő érdemi felszólalásainak száma (2014–2018)

	Név	Nemzetiség	Párt	2014–2018	
				Összes felszólalás	Érdemi nemzetiségi
1.	Farkas Flórián	roma	Fidesz	5	0
2.	Firtl Máttyás	horvát, német	KDNP	43	6

⁴⁹ L. például: KÁLLAI P.: Képviselő-e a szószóló?...; Uő.: *Parlamenti képviselet...*; M. BALÁZS: A magyarországi nemzetiségek...; Uő.: *Többször szavazni*; MÓRÉ: A nemzetiségi szószólói intézmény..., Uő.: *Nemzetiségek a mai Magyarországon...*; Uő.: A nemzetiségi szószólók részvétele...

3.	Heringes Anita	német	MSZP	29	3
4.	Ikotity István	bunyevec	LMP	570	29
5.	László Tamás	német	Fidesz	61	2
6.	Navracsics Tibor	horvát	Fidesz	5	0
7.	Rogán Antal	szlovén	Fidesz	92	1
8.	Simonka György	román	Fidesz	4	0
9.	Staudt Gábor	német	Jobbik	284	11
10.	Szávay István	német	Jobbik	185	28
11.	Teleki László	roma	MSZP	150	96
12.	Vantara Gyula	szlovák	Fidesz	28	2
13.	Varga József	roma	Fidesz	1	1
14.	Zombor Gábor	német	Fidesz	32	1

Forrás: saját szerkesztés a CAP Országgyűlési felszólalások (1994–2022) adatbázisán végzett kulcsszavas keresés alapján.

A 2014–2018-as ciklust vizsgálva azt láthatjuk, hogy a 14 potenciálisan nemzetiségi háttérű politikus közül hárman (Farkas Flórián, Navracsics Tibor és Simonka György) egyszer sem szólaltak fel nemzetiségi kérdésben. Emlékeznünk kell arra is, hogy Navracsics Tibornál nem találtunk olyan adatot, amelyben azt láthattuk volna, hogy ő nyilvánította ki horvát identitását. A legtöbbit Teleki László szólalt fel ilyen témában, felszólalásainak masszív többsége ide tartozott. Azt mondhatjuk el róla, hogy a 96 ide tartozó felszólalása leginkább romaügyinek tekinthető. Hangzott el tőle kérdés, azonnali kérdés, napirend előtti és napirend utáni felszólalás, kétperces és vezérszónoki felszólalás, valamint egyéb felszólalás is a témában. Ezek jórészt a nemzetiségek parlamenti és önkormányzati képviseléséhez, a nemzetiségi önkormányzati rendszerhez, és az Országos Roma Önkormányzat körüli korrupciós botrányhoz kapcsolódtak.

Ikotity István 29 felszólalása tartozik ide. Ezek között van interpelláció, kérdés, azonnali kérdés, napirend előtti és napirend utáni felszólalás, vezérszónoki felszólalás, egyéb felszólalás. Két vonatkozó interpellációja közül az egyik az Országos Roma Önkormányzat által fenntartott, feltételezett fantom-iskola kapcsán való korrupcióhoz, másik pedig az érettségi követelmények menet közbeni változtatásához kapcsolódott, kiemelve a nemzetiségi nyelvű érettségit. Nyolc azonnali kérdés és egy kérdés is elhangzott tőle. Kérdése a nemzetiségi nyelven történő érettségizés szabályai változtatásához kapcsolódott, azonnali kérdéseiben pedig az Országos Roma Önkormányzat korrupciós ügyeit firtatta. Napirend előtti felszólalásai közül kettő szintén erről szólt, egy pedig a Minority SafePack európai polgári kezdeményezéshez

kötődött. Napirend utáni felszólalásai közül pedig egy a roma felzárkóztatáshoz kapcsolódott, és még egy a szegény romák számára biztosított ingyenes tankönyvekhez. Kettő megnyilvánulásában a határon túli magyarok helyzete kapcsán említette a magyarországi nemzetiségeket. Hat vezérszónoki felszólalása kötődik ide, ezek közül egy a Magyarország Kormánya és a Szlovák Köztársaság Kormánya között a két ország közös államhatárán, Abaújvár és Kechnec (Kenyhec) települések közötti közúti Hernád-híd és a csatlakozó utak megépítéséről szóló Megállapodás kihirdetéséhez, egy a köznevelési törvény módosításához, egy a Bethlen Gábor Alap 2013. évi tevékenységéről szóló beszámolóhoz, egy a magyarországi nemzetiségek helyzetéről szóló ombudsmani beszámolóhoz, egy a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításához, egy pedig az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény és a nemzeti köznevelési törvény módosításához volt köthető. Felszólalt továbbá a nemzetiségi törvény és a választási eljárási törvény módosítása, a Henryk Sławik halálának 70. évfordulója, valamint idősebb Antall József halálának 40. évfordulója emlékére készült határozati javaslat, a 2014–2020 közötti időszakban Magyarországnak járó uniós források felhasználásáról szóló politikai vita és a Minority SafePackhez kapcsolódó határozati javaslat kapcsán. Ezek közül három felszólalásban említette a romákat, egyben a Magyarországra érkezett lengyel menekülteket, kettőben pedig a bunyevácokat. A bunyevácokról az önálló nemzetiségként való elismerésük, illetve annak hiánya kapcsán szólalt fel, a nemzetiségi joganyag újraszabályozása, illetve a nemzetiségek helyzetéről szóló ombudsmani beszámoló kapcsán. Egyszer pedig az örmény népirtásról beszélt.

Szávay Istvánnak 28 felszólalása esik vizsgálódási körünkbe. Érdemes megemlíteni, hogy egyébként ezen túl számos hozzászólása nemzetpolitikai témájú volt, leginkább a határon túli magyarok jogvédelmével voltak kapcsolatosak, emellett a „*cigánybűnözés*” témája is megjelent felszólalásaiban. Az általunk figyelembe vett felszólalásai között négy vezérszónoki felszólalás, egy előadói válasz, egy interpelláció, egy napirend előtti és kilenc napirend utáni, két kétperces és nyolc egyéb felszólalása volt idetartozó. Interpellációja Hegedűs Zsuzsa romákat segítő alapítványához volt köthető. Egyszer beszélt a 2008–2009-es romagyilkosságok áldozatairól, egyszer pedig az '56-ról való megemlékezés módja kapcsán kritizálta azt, hogy a fiatalabb generációkhoz nem fog közelebb jutni az üzenet csak azért, mert '56 cigány hőseit kiteszik a villamosmegállóknak. Itt tehát nem annyira a nemzetiségi kérdésen volt a hangsúly, hanem a kommunista múlttal való viszony megoldatlanságán. Egyszer a határ menti közlekedésről beszélt, és többször szólalt fel a külföldről támogatott civil szervezetekre vonatkozó szabályozás módosítása kapcsán, kiemelve a nemzetiségeket érintő aspektusát, és emellett a határon túli magyar szervezetekre való veszélyességét is. Előfordult, hogy a nemzetiségekre

vonatkozó szabályozásról fejtette ki véleményét, üdvözölte a nemzetiségek parlamenti képviselőit megteremtését és a nemzetiségi szószólók munkáját. Megesett, hogy kifejezetten megszólította a szószólókat általánosságban, és olyan is volt, hogy visszautalt Ritter Imre német nemzetiségi szószóló felszólalására mint olyanra, amit a többi nemzetiség tekintetében is tett felszólalásnak tekintett, a lengyel-magyar barátság kapcsán pedig a lengyel nemzetiségi szószólót szólította meg. Két felszólalása köthető Benyovszki Mórchoz. Egyszer Trianonhoz köthetően említette a Trianon előtti nemzetiségpolitikát. Egyszer pedig Farkas Félix roma nemzetiségi szószóló korábbi felszólalására válaszolt kritikus hangnemben. Volt olyan felszólalása is, amelyben utalt arra, hogy saját maga is sváb családból származik. Egy kommunizmussal való szembenézéssel kapcsolatos felszólalásában pedig szólt a németek kitelepítéséről is.

Staudt Gábornak 11 felszólalása köthető ide. Ezek közül hat vezérszónoki felszólalás, egy kétperces felszólalás, egy napirend utáni felszólalás, három pedig általános vitában tett felszólalás. Négyyszer a cigánygyilkosságok kapcsán szólalt fel, de a többi felszólalása vagy a magyarországi nemzetiségekhez kapcsolódott összességében (a nemzetiségi szószólók jelenléte, a nemzetiségek politikai részvétele, támogatása, a nemzetiségi oktatás, a nemzetiségi önkormányzatiság is szóba került), vagy pedig kifejezetten a németekhez. Az anyakönyvi eljárásról szóló törvény és a közfoglalkoztatással összefüggő egyes törvények módosításáról szóló javaslat általános vitájában a vezérszónoki felszólalása során kifejezetten azt mondta, hogy a frakcióálláspont kialakítása során figyelemmel lesznek arra, hogy a névviselés kapcsán mit fog mondani felszólalásában Ritter Imre német nemzetiségi szószóló. Az oktatás szabályozására vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló javaslathoz tett vezérszónoki felszólalásában pedig kifejezetten hivatkozott arra, hogy ő maga is német nemzetiségi önkormányzati tag volt.

Firtl Mátyás hat felszólalása volt nemzetiségi témájú, ezek közül két napirend előtti és egy napirend utáni felszólalás volt. Ezek mind Sopronról mint a hűség városáról és a soproni népszavazásról szóltak. A magyar-bolgár barátság napjáról szóló határozati javaslathoz tett vezérszónoki felszólalásában pedig hivatkozott saját horvát nemzetiségére, és abbéli reményére, hogy a horvát-magyar barátság napjának elfogadása is megvalósulhat. Emellett a 2016. és 2017. évi költségvetésekhez, valamint a nemzetiségi törvény módosításához szólalt még fel. A 2016. évi költségvetéshez fűzött hozzászólásában is hivatkozott saját nemzetiségi származására, a nemzetiségi törvény módosításához pedig horvátul kezdte meg a felszólalását,⁵⁰ és a következők hangoz-

⁵⁰ A hosszas szó szerinti idézés miatt a felszólalás adatait külön is közöljük: Országgyűlési Napló, 265. ülésnap (2017.12.11.), 298. felszólalás.

tak el tőle: „Engedjék meg, hogy a magyar parlament egy horvát nemzetiségű országgyűlési képviselőjeként, nem szószólójaként szóljak, és üdvözlöm azt a lehetőséget, hogy a magyar parlamentben mégiscsak van lehetőség parlamenti képviselőként is hozzászólni egy olyan vitához, ami itt van.” A felszólalás további érdekessége, hogy kifejezetten megszólította Varga Józsefet mint nemzetiségi képviselőt, és azt mondta a nemzetiségi képviselők és szószólók kapcsán, hogy „mi azt mondjuk a parlamentben, bármelyik frakcióhoz is tartozunk, jelen esetben a KDNP-hez vagy éppen a Fidesz-frakcióhoz tartozunk, vagy ha éppen a Jobbik-frakcióhoz tartoznánk, mert az előbb itt volt némi polémia, akkor azt tudjuk mondani, mi mindannyian abban vagyunk érdekeltek, ahogy az alkotmányunkban is rögzítettük, hogy a nemzetiségeket Magyarországon alkotmányos jogon nemzetiségi kérdésként kell kezeljük.” További fontos elem, hogy német származását is megjelölte: „Mondhatom ezt úgy, még egyszer mondom – ezzel a névvel, ahogy fel van írva a táblára, hogy Firtl Mátyás, aki egyrészt a német kisebbséghez tartozva, illetve a nemzetiséghez tartozva, de éppen így a horvát nemzetiségi önkormányzathoz is tartozva, és a nemzeti parlamentben, a magyar parlamentben itt egy parlamenti képviselőként a jövőre nézve is azt tudom mondani –, hogy igenis mi, parlamenti képviselők abban vagyunk érdekeltek, hogy a magyar nemzetiségek, tartozzon bárki bárhová, abban vagyunk érdekeltek, hogy igenis Magyarországon a nemzetiségek képviselete megfelelő módon támogatott legyen.”

Heringes Anita egy kérdése és két további felszólalása volt nemzetiségekhez köthető. Ezek közül mindben hangsúlyozta sváb identitását. Kérdésében Novák Előd egy bevándorlásellenes kijelentése ellen szólalt fel, másik két felszólalásában pedig magát „sváb katolikus lányként nevelkedettként” jelölte meg.

László Tamás kettő nemzetiségi tárgyú felszólalása a romákhöz és az ő munkaerőpiaci helyzetükhöz kapcsolódik, nem pedig a németekhez.

Vantara Gyula szintén kétszer szólalt fel nemzetiségi ügyben. Egy bevándorlás kapcsán folyt politikai vitában utalt arra, hogy Békéscsaba soknemzetiségű és ott olyan befogadó közeg van, ahol az idegenek, más vallásúak, ki- és betelepítettek „mindig otthonra találhattak”. Emellett a 2014. évi költségvetés zárszámadása kapcsán ismertette a nemzetiségi bizottság véleményét.

Rogán Antal annak kapcsán szólalt fel, hogy a *hvg.hu* a köztelevízió egy cigány származású tudósítóját megtámadta, és ez ellen senki nem emelt szót a parlamentben. Emlékezhetünk arra is, hogy nála bár a név és a nyelvismeret adott volt az ombudsmani jelentésben meghatározott ismérvek közül, identitásvállalásra vonatkozó adatot nem találtunk, csupán mások címkézték szlovénnek.

Varga József egyetlen felszólalása a nemzetiségi törvény módosításához kapcsolódott. Kiemelt néhány, a cigányságot és a többi kisebbséget pozitívan érintő rendelkezést.

Zombor Gábor az egészségügyi alapellátásról szóló törvényjavaslat vitájában elhangzott előadói válaszában visszautalt Teleki László felszólalására a hátrányos helyzetűek egészségügyi ellátása kapcsán, és azt mondta, hogy a védőnői hálózat szűrővizsgálatokba való bevonása segítséget jelentene például a roma hölgyek esetében. Emlékezhetünk, hogy nála nem is igazán találunk nemzetiségi származására vonatkozó kétségkívüli bizonyítékot. Láthatjuk, hogy parlamenti felszólalásai sem tartalmazznak semmi erre utalót.

7. táblázat

A nem nemzetiségi listáról megválasztott (potenciálisan) nemzetiségi képviselők felszólalásainak száma (2018–2022)

	Név	Nemzetiség	Párt	2018–2022	
				Összes felszólalás	Érdemi nemzetiségi
1.	Bósz Anett	német	MLP/DK	185	10
2.	Brenner Koloman	német	Jobbik	138	20
3.	Farkas Flórián	roma	Fidesz	0	0
4.	Fenyvesi Zoltán	német	Fidesz	185	1
5.	Janiczak Dávid	lengyel	Jobbik	0	0
6.	Rogán Antal	szlovén	Fidesz	0	0
7.	Simonka György	román	Fidesz	1	0
8.	Staudt Gábor	német	Jobbik	27	0
9.	Szávay István	német	Jobbik	34	8
10.	Zombor Gábor	német	Fidesz	5	0

Forrás: saját szerkesztés a CAP Országgyűlési felszólalások (1994–2022) adatbázisán végzett kulcsszavas keresés alapján.

A 2018–2020-as ciklusban a parlamentben helyet foglaló, nem nemzetiségi listáról megválasztott tíz (potenciálisan) nemzetiségi képviselő közül hatnak egyetlen felszólalása sem esett vizsgálódásunk körébe. Brenner Koloman szólalt fel a legtöbbet nemzetiségi témában, méghozzá 20 alkalommal. Ezek közül kilenc vezérszónoki felszólalás, három napirend előtti és három napirend utáni felszólalás, egy kétperces felszólalás és négy egyéb felszólalás. Vezérszónoki felszólalásai az oroszok magyarországi nemzetiségként történő elismeréséről szóló határozati javaslatához, a köznevelési törvény módosításához, egyes törvényeknek a Nemzeti Filmintézet Közhasznú Nonprofit Zrt. létrehozásával összefüggő módosításához, a nemzetiségi törvény két módosításához, a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról szóló törvény módosításához, a nemzetiségek helyzetéről szóló ombusmani beszámolóhoz, a Minority SafePack-hez kötődő határozati javaslatához, továbbá a fogyatékos

személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló és a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról szóló törvények módosításához hangzott el. Napirend előtti felszólalásai közül a „Meddig él vissza a kormány az emberek türelmével?” címűben németül szólította fel Ritter Imre német nemzetiségi képviselőt – a német történelemre is hivatkozva –, hogy a koronavírus-járvány kapcsán való felhatalmazási törvényt ne szavazza meg. A „Veszélyes terv” címűben, ahol a Fidesz euroszkepticizmusát kritizálta, kitért Demeter Szilárd korábbi, németek kiirtásán viccelődő műsorára, illetve arra, hogy Európát a *Karc fm*-ben gázkamrához hasonlította, és a németekről azt mondta, hogy „a németiség egy teljesen tehetségtelen, és csak vagy übernáci, vagy überliberális nép lehet”. Ennek kapcsán emelte ki, hogy nem csak az aradi vértanúk között volt több német, de például Márai Sándor és Klebelsberg Kuno is németek voltak. A „Tisztességes választásokat!” címűben pedig Nagy Imre újratemetése kapcsán hivatkozott arra, hogy kíváncsian, és német anyanyelvű, „soproni poncihter polgárként” könnyen szerzett információkat az arra való ausztriai reakciókról. Napirend utáni felszólalásai közül egy az országos német nemzetiségi önkormányzat elhunyt elnöke, Heinek Ottó emlékére hangzott el, német nyelven, szinkrontolmányozás mellett, egyben „a soproni származású Murmann Sámuel, az 1848-49-es szabadságharc leverését követő megtorlások első mártírja előtt” tisztelgett, egy pedig az „El a kezekkel a nemzetiségi támogatásoktól!” címet viselte. Kétperces felszólalásában a 2021. évi népszámlálásról szóló törvényjavaslatához szolt hozzá, meghozza a nemzetiségi hovatartozásra vonatkozó adatfelvétel problémái kapcsán. Ennek elején egyébként hivatkozott arra is, hogy az országos német önkormányzatnak 22 évig tagja volt. De máskor is utalt például arra, hogy 2011-ig a Soproni Német Önkormányzat képviselője volt, illetve hogy kisebbségi nyelvet beszélő nyelvész szakértő. Felszólalt továbbá a közneveléssel összefüggő egyes törvények módosításáról és a nemzeti köznevelés tankönyvellátásáról szóló törvény hatályon kívül helyezéséről szóló, a kulturális intézményekben foglalkoztatottak közalkalmazotti jogviszonyának átalakulásáról, valamint egyes kulturális tárgyú törvények módosításáról szóló, egyes törvényeknek az egyenlő bánásmód követelménye hatékonyabb érvényesítését biztosító módosításai, továbbá a 2021. évi költségvetés kapcsán. Mindezek jól illusztrálják, hogy parlamenti tevékenységében meglehetősen hangsúlyos a német nemzetiség és általában a magyarországi nemzetiségek érdekének képviselete, ami kapcsán gyakran sikerült frakciója vezérszónoki szerepét is magához ragadnia.

Bósz Anettnek 10 felszólalása volt nemzetiségi témájú. Ezek közül kettő vezérszónoki felszólalás, kettő napirend utáni felszólalás, kettő kétperces felszólalás és négy egyéb felszólalás. A Közép-európai Oktatási Alapítványról és a Közép-európai Oktatási Alapítvány részére történő vagyonyjuttatásról, továbbá az ombudsman és helyetteseinek beszámolója elfogadásáról szóló

határozati javaslat általános vitája kapcsán volt vezérszónok. Első esetben amellet szólalt fel, hogy a nem nemzetiségi óvodák is nyújthassanak idegen nyelvű képzést, utóbbiban pedig a gyöngyöspatai roma gyerekek szegregációjáról szolt. Napirend utáni felszólalásai az „Érd értékeit meg kell őriznünk” és az „Érd egyéni képviselője nem a várost képviseli a parlamentben, hanem a kormányt a városban” címet viselték. Ezek közül egyikben arról beszélt, hogy a kormánynak nem kellene település és település között különbséget tennie, és Érd történelmét, értékeit felsorolva arról is szolt, hogy a Szent Rókus, Szent Sebestyén és Szent Rozália kápolna falán ott található a német kisebbség kole-rajárvány áldozataira emlékező táblája. A másikban pedig azokra az esetekre hivatkozott, amikor a minősített többség eléréséhez a Mi Hazánk tagjainak vagy a nemzetiségi képviselő (ő szószólót mond, de Ritter Imrere gondol) szavazatára van szükség. Kétperces felszólalásai közül egyikben a cigányság integrációjáról beszélt, a másikban pedig arról, hogy bár német nemzetiségi óvodába járt, ebből soha nem volt hátránya, tud rendszeren magyarul és helyesen írni, és elmondta, hogy mit tanulnak a gyerekek az óvodában. Ebben a felszólalásban meg is szólította Brenner Kolomant, aki kétnyelvű családban nőtt fel. Elmondta azt is, hogy ő maga nem abban nőtt fel, de majdnem. További felszólalásaiban szó volt a romák szegregációjáról és öröklődő nyomorban való felnövéséről, az Országos Roma Önkormányzat korrupciós ügyeiről, a roma gyerekek oktatásáról és a leszakadó térségekről. Egyik felszólalásában pedig a minimálbér és a garantált bérminimum kapcsán utalt vissza Ritter Imre felszólalására.

Szávay Istvánnak hét felszólalása tartozott ide ebben a ciklusban. Hozzá kell fűzni, hogy egyébként sokszor szólalt fel nemzetpolitikai kérdésekben, és az elemzésünkbe bekerült felszólalások közül is több határesetnek tekinthető nemzetiségi, illetve nemzetpolitikai tartalmúként való besorolását tekintve. Három vezérszónoki felszólalást, egy előadói nyitóbeszédet mondott el, továbbá egy kérdés, egy azonnali kérdés, egy napirend előtti és egy napirend utáni felszólalás tartozik ide. A német nemzetiséget egyedül a „Mennyire hiteles a Kormány politikája?” című, antikommunista témájú kérdése érinti, amelyben „a magyarországi németeket kitelepítő és a padláslesöpréseket elrendelő moszkovita gazember, Nagy Imre hamis kultuszáról” beszél. A Bethlen Gábor Alapról szóló törvény módosításához elhangzott vezérszónoki felszólalásában pedig arról van szó, hogy az egyházi és nemzetiségi pályázatok is átkerülnek az EMET-től (Emberi Erőforrás Támogatáskezelőtől) a Bethlen Gábor Alaphoz. Kettő felszólalása kötődött a székelyek magyarországi nemzetiségként történő elismeréséhez, amelyet ellenzett, mivel az Románia magyarelleses törekvéseit segítette volna. A többi ilyen felszólalásban pedig Magyarország soknemzetiségű történelmére tett visszatekintést, többnyire nemzetpolitikai témához kötve.

Fenyvesi Zoltán egyetlen napirend utáni felszólalása tartozott vizsgálódásunk körébe, melynek címe „Isten éltesse a 750 éves Káptalantótit!” volt, amelynek neve kapcsán annyit említ, hogy „a délszláv, szlovén, horvát népcsoporthoz tartozó tót népnévből képződött”.

Következtetések

A fentiek alapján azt láthatjuk, hogy valóban érdemes túllépni a nemzeti-ségi szószólók és a nemzetiségi képviselő tevékenységének vizsgálatán, ha a nemzetiségek parlamenti képviseletét és a nemzetiségi ügyek parlamenti napirenden való jelenlétét szeretnénk vizsgálni. Az már korábbi kutatások során kiderült, hogy a nemzetiségek speciális képviseletének megteremtését megelőzően a jelentős napirendformáló erővel bíró műfajokban, az interpellációk, kérdések és azonnali kérdések között egyenlőtlen volt a nemzetiségek ügyeinek jelenléte, és leginkább a romákról esett szó.⁵¹ Most arra is fény derült, hogy a 13 nemzetiségnek kevesebb, mint a fele volt jelen a parlamentben 2014 és 2022 között nem nemzetiségi listáról megválasztott képviselő útján. Azt is láthattuk, hogy a bent lévők közül sem mindenki képviselt nemzeti-ségi ügyeket, vagy szólalt fel nemzetiségi kérdésekben. Az is körvonalazódott azonban, hogy egyesek tevékenysége során nagyon is hangsúlyos volt a nemzetiségi háttér. Ez elsősorban a németek és a romák, illetve a horvátok esetén figyelhető meg. Ők viszont gyakran képesek voltak akár frakciójuk vezérszónokának szerepét is megszerezni egy-egy nemzetiségi szempontból fontosabb törvényjavaslat kapcsán. Az is látható, hogy a Jobbik esetében kifejezetten magasnak tekinthetjük a nemzetiségi származásúak arányát a frakció méretéhez képest. Különösen figyelemre méltó az, hogy a nemzetiségi képviselők párthovatartozáson, frakciókon és nemzetiségen átívelően megszólítják egymást, és többségében pozitív hangnemben, egymás mondanóját megerősítve teszik ezt, valamiféle egységet mutatva. A korábbiakban kifejtettek rávilágítanak arra, hogy nem elegendő a nemzetiségi szószólók tevékenységét és a nemzetiségi ügyek parlamenti napirenden való általában vett jelenlétét vizsgálni, hanem érdemes a korábbi ciklusokra nézve is áttekinteni a nemzetiségek parlamenti jelenlétét, korábbi érdekképviseletük eredményességét. Annak is érdemes alaposabban utánajárni, hogy a nemzetiségi érdekek nem nemzetiségi listáról megválasztott nemzetiségi képviselők általi képviseletének némi visszább szorulása összefüggésben áll-e azzal, hogy a második vizsgált ciklusban Ritter Imre immár nem nemzetiségi szószólóként, hanem sokkalta több jogosítvánnyal rendelkező nemzetiségi képviselőként van jelen a Házban.

⁵¹ M. BALÁZS: *Többször szavazni...*, 241–268. p.